

Reşat Rıdvan (1873/74-1919)

Türk Tiyatrocu.

Tiyatro sanatının Türkiye’de iyice oturması için büyük emek vermiş bir tiyatro insanı olan Reşat Rıdvan, İstanbul Belediye Başkanı Rıdvan İsmail Paşa’nın oğlu olarak H. 1290 yılında İstanbul’da dünyaya geldi. Galatasaray Lisesi’nde altı sene, Mekteb-i Mülkiye’de de bir sene öğrenim gördükten sonra mezun oldu. Bu nedenle, Fransızca ve İtalyancası ana dili gibiydi. 24 Eylül 1892’de II. Abdülhamit tarafından üçüncü derece mülkiye memuru olarak hariciye kalemine atandı. Yaklaşık bir sene sonra 26 Ekim 1893 tarihinde rütbesi ikinci derece mülkiye memurluğuna yükseltildi ve vazifesinde gösterdiği başarılarından dolayı dördüncü rütbeden Nişan-ı Âli Osmanî ile ödüllendirildi. Yaklaşık üç sene sonra 30 Ocak 1896 tarihinde memuriyet derecesi Rütbe-i Evveli Sınıf-ı Sanisi’ne yükseltildi. 5 Nisan 1896 tarihinde ise kalemlikteki görevi ikinci derece mülkiye memurluğuna çıkartıldı. Üç yıl sonra ise 10 Nisan 1899 tarihinde Hariciye Kalemî müdür yardımcılığına tayin edildi. Almanya İmparatoru tarafından 15 Ocak 1900 tarihinde ikinci rütbeden nişân ile ödüllendirildi. Reşat Rıdvan memurluk vazifesinde iken

İstanbul’un basın hayatını yakından takip etti ve basında kalem oynatan bazı kişiler hakkında görüşlerini gerek gördüğü durumda, mektupla babası İstanbul Belediye Başkanı Rıdvan İsmail Paşa’ya iletti. Böyle bir durumun bir örneği 19 Kasım 1900 tarihinde yaşandı. Reşat Rıdvan *Ravel* adındaki gazetenin başmuharriri Enmekyan ile Sinepyan hakkındaki mektubu babası Rıdvan İsmail Paşa’ya gönderdi. Rıdvan İsmail Paşa ise mektubun içeriğinde II. Abdülhamit aleyhine içerikler olduğu için mektubu Yıldız Sarayı’na ulaştırdı.

Reşat Rıdvan’ın rütbesi 1901 yılının ilk ayında birinci derece mülkiye memurluğuna yükseltildi. 15 Şubat 1903 tarihinde de İran devletinin en büyük nişanı olan Şîr-u Hurşid (aslan ve güneş) rütbesine ikinci dereceden layık görüldü. Rütbesi 7 Eylül 1904 tarihinde ise Bâlâ seviyesine çıkarıldı. 15 Ağustos 1907’de ise Reşat Rıdvan, Şûrâ-yı Devlet maliye dairesi üyesi oldu. 2 Eylül 1908 tarihine gelindiğinde ise Şûrâ-yı Devlet’te yapılan kadro düzenlemesi sonucunda tazminatı verilerek görevine son verildi.

Reşat Rıdvan, memurluk işlerinin yanında kültür sanat faaliyetlerine de oldukça ilgiliydi. Bu ilgisi babası Rıdvan İsmail Paşa’nın tulûat sanatının en önemli temsilcilerinden biri olan Abdürrezzak Abdi ile yakın ilişkide olmasından kaynaklanmaktaydı. Reşat Rıdvan’ın tiyatroya olan ilgisi gün geçtikçe büyüdü ve günlerinin çoğunu Beyoğlu’nda ve Mınakyan’ın tiyatrosunda geçirir hale geldi.

Rıdvan İsmail Paşa’nın Tepebaşı’nda kışlık ve yazlık tiyatro binalarını yaptırmasıyla Reşat Rıdvan’ın tiyatroya eğilimi iyice arttı. Bu tiyatrolarda ağırlanacak sanatçıları seçmek, davet göndermek ve İstanbul’a geldikleri zaman programları ile ilgilenme işlerini Reşat Rıdvan yakından takip etti. Reşat Rıdvan’ın çalışmaları sonucunda Rıdvan İsmail Paşa’nın onayıyla Tepebaşı kışlık ve yazlık tiyatro binalarında Coçulin kardeşler, Sarah Bernhardt, Robbine ile Alexandre gibi Comedie Française sanatçıları, Paris Operası’nın meşhur tenoru Escalais, diğer taraftan Caseneuve gibi dünya çapında ün kazanmış bir hokkabazın ve zaman zaman İstanbul’a uğrayan Fransız, İtalyan, Viyana opera kumpanyaları temsiller verdi.

1903 yılında ise Reşat Rıdvan, Ahmet Fehimle Beyoğlu'nda Fransız topluluklarının sahnelediği vodvillere benzeyen oyunları Türkçe olarak sahneleyen Osmanlı Komedi Kumpanyasını diğer adıyla Mesire Komedi ve Vodvil Kumpanyasını kurdu ve müdürlüğüne Mikael Çaprasd'ı atadı. II. Abdülhamit döneminde tiyatroya getirilen kısıtlamalara rağmen Reşad Rıdvan bu alandaki girişimleri ve yatırımlarıyla bir öncü olarak görülmeye başlandı. İstanbul Belediye Başkanı Rıdvan İsmail Paşa ise oğlunun tiyatrodan bu kadar öne çıkmasından rahatsızdı. Reşat Rıdvan babasının ikazları olmasına karşılık yine de sahne koridorlarından çıkmadı, Fransa'dan ve İtalya'dan gelen opera ve komedi kumpanyalarıyla sıkı ilişkilerini sürdürdü. İstanbul Belediye Başkanı Rıdvan İsmail Paşa oğlunu tiyatrodan uzak tutamayınca Kasım 1904'te padişah onayıyla İstanbul'da Türkçe gösteri yapan bütün tiyatro oyunlarını yasakladı ve sahneleri kapattı. 1904 yılının son aylarında alınan bu karar İstanbul Belediye Başkanı Rıdvan İsmail Paşa oğlu Reşat Rıdvan'la beraber Göztepe treninden indiği sırada Bedirhanî Ali Şamil Paşa'nın adamları tarafından bir suikasta kurban gittiği 26 Mart 1906 tarihine kadar yürürlükte kaldı. Bu tarihten sonra Türkçe gösterim yapan tiyatrolar yeniden faaliyete geçti. Babasının ölümünden sonra önemli bir servete sahip olan Reşat Rıdvan, Ahmet Nuri'yle beraber Osmanlı Dram Tiyatrosu'nda çalışan Ahmet Fehim'i de yanlarına alarak tiyatro çalışmalarına devam etti. Ahmet Fehim Efendi, Ahmet Nuri ve Reşat Rıdvan bu yıllarda kendisini tiyatro alanında iyi yetiştirmiş, kaliteli tiyatro sanatçıları arasındaydı.

Reşat Rıdvan tiyatro faaliyetlerini II. Meşrutiyetin ilanıyla sıklaştırdı. Meşrutiyetin ilk günleriyle beraber millî piyeslerin oynanması gerektiğini düşünen Reşat Rıdvan, aydın Türk gençlerini sahne hayatına ayak basmaları için onlara sık sık telkinlerde bulundu. Aktör olma heveslisi olan Raşit Rıza Samako'yu *Sen de artık gir tiyatroya, mahzur kalmadı!* diyerek tiyatroya davet etti. O günlerde Reşat Rıdvan, dönemin çağdaş Fransız eserlerinin gösterimini yapan ve dönemin uzun soluklu topluluklarından biri olan Burhanettin Kumpanyasına katıldı. Fakat buradan kısa sürede ayrılan Reşat Rıdvan yeni bir tiyatro topluluğu oluşturma sürecine girerek İbnürrefik Ahmet Nuri ile bir topluluk kurdu. Bu topluluk Harbiye ve Tophane Konser Meydanları'nda, Kuleli, Darüşşafaka gibi okullarda ve Tanin gazetesinin Enver ve Niyazi adlı kruvazörlerin alınması için düzenlediği kampanyada Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre piyesini oynadı. Bu tiyatro topluluğu Reşat Rıdvan'ın kuracağı tiyatro topluluğu olan Heveskaran Cemiyeti'nin temelini oluşturdu.

Tiyatroya ilginin çoğaldığı bu senelerde İstanbul'da Reşad Rıdvan müdürlüğünü yapacağı ve içerisinde dönemin önemli oyuncularının bulunacağı, çalışmaları devamlılık addedilebilecek olan *Heveskaran Cemiyeti* adında bir tiyatro topluluğu kurdu. Sonradan adları sıklıkla duyulacak olan Nurettin Şefkati, Hüseyin Kâmi, Rıza Fadıl, Fikret Şâdi isimli Türk sanatçıları bu toplulukta yer aldı. Ancak bir müddet sonra Şadi Fikret, Reşat Rıdvan'ın disiplinli düzenine uyum sağlayamadığı için topluluktan çıkarılacaktı. Bu topluluk meşrutiyetin ilk ramazan ayının sonlarına doğru haftanın hemen her gecesinde özgürlük sorununda dahil olduğu pek çok konuyu piyeslerinde göstermeyi kararlaştırdı. Ramazan'ın son günlerinde sahneye çıkarılacak ilk oyun ise üçüncü ordu zabitlerinden Kazım Bey'in yazdığı *Nasıl Oldu?* piyesiydi. Reşat Rıdvan'ın yönetiminde Heveskaran Cemiyetinin diğer oyunlarından biri de 1908 senesi ağustos ayında Tepebaşı yazlık tiyatrosunda oynanacak olan Namık Kemal'in ünlü piyesi "*Vatan yahut Silistre*"ydi. Reşat Rıdvan bu piyesiyle birçok amatör gençlerin sahneye çıkmasına imkân verdi.

Reşat Rıdvan yönetimindeki Heveskaran Cemiyeti 1908 yılının ekim ayında ise İstanbul'da Hüseyin Kâmi'nin yazdığı *Sabah-ı Hürriyet* piyesini sahneledi. II. Abdülhamit dönemine eleştirel bir pencere sunan bu oyun sahnelenirken tiyatrodan olaylar patlak verdi. Bunun ardından *Sabah-ı Hürriyet* piyesi 1908 Aralığında tekrar gösterime girmekte zorluklarla karşılaşmaya başladı. Zaptiye Dairesi 15 Aralık 1908 gecesine Şehzadebaşı Direkleriarası Tiyatrosunda oynatılacağı belirtilen *Sabah-ı Hürriyet* piyesinin oynatılmaması hususunda telkinlerde bulunmak için Reşat Rıdvan'ı 14

Aralık 1908 tarihinden itibaren arattı ve Reşat Rıdvan'a 15 Aralık sabahı saat yediye kadar Zaptiye Dairesine gelmesi gerektiği haber edilmeye çalışıldı. Ancak Reşat Rıdvan'a ulaşamadı. Bunun üzerine 14 Aralık 1908 gecesini Tepebaşı Tiyatrosunda olduğu gibi Osmanlı Hükümeti'ne yönelik ahalide uygunsuzluk oluşturacağı anlaşıldığından *Sabah-ı Hürriyet* oyununun menedilmesi üzerine bir zabıta kumandasında bir bölük avcı askerinin 16 Aralık akşamı saat on iki de Direklerarası tiyatro binasına gönderilmesi kararı alındı ve bu oyunun İstanbul'da oynatılması yasaklandı. Ancak Heveskaran Cemiyeti'nin 1908 Aralığında *Sabah-ı Hürriyet* piyesi haricindeki *Adalet Yerini Buldu*, *Şehbâl-i Şâir* (*Şairin Kanadı*), *Gülnehal*, *Akif Bey* ve *İkizler* piyesleri sahnelenmeye devam etti.

Reşat Rıdvan yönetimindeki Heveskaran Cemiyeti Reşat Rıdvan'ın öncülüğünde İstanbul dışı turnelere de çıktı. Ancak 13 Nisan 1909'da İstanbul'da 31 Mart Vakası adıyla bilenen isyan patlak verdi ve oluşan tedirginlikten dolayı Reşat Rıdvan Heveskaran topluluğunun tiyatro faaliyetlerini kısa bir süreliğine askıya aldı ve Paris'e gitti. Reşat Rıdvan Paris'te iken İstanbul'da isyandan kaynaklı bunalımlar geçince Heveskaran tiyatro topluluğu faaliyetlerine hız vererek devam etti.

Reşat Rıdvan Paris'te iken Levazımat-ı Askeriye Riyaseti, Harbiye Nezareti Meydanı'nda verilen konserlerde kullanmak için aldığı askeri kıyafet ve eşyaları vaktinde iade etmediği gerekçesiyle Reşat Rıdvan'a ulaşmak istedi. 1909 yılının Kasım ayında Beyoğlu Polis Müdüriyetinin yapmış olduğu araştırmada Galata Sokağında 18 numaralı Madam Artin Pansiyonu'nda ikamet eden Reşat Rıdvan'ın Paris'e gittiği anlaşıldığı için askeri kıyafet ve eşyalara ulaşamadı. Reşat Rıdvan 24 Eylül 1910 tarihinde Paris'ten dönüp Büyükkada'da ailesinin yanında ikamet etmeye başladığında iade edilmeyen elbise ve askeri eşyalar hakkında Harbiye Nezaretinden gelen resmi yazılara ilişkin açıklamalarda bulundu. Reşat Rıdvan açıklamalarında askeri kıyafet ve eşyaların Galata Sokağı'nda şimendiferler müdürü Sabri Bey'in sahip olduğu apartmanda korunurken; bir meseleden dolayı 1909 Haziran başında zabıta tarafından evin aranıldığı sırada eşyaların askere ait olduğu düşünülerek çalınmış mal olduğu zannıyla el konulup Beyoğlu Mutasarrıflığı'na götürüldüğünü, o sırada kendisinin Avrupa'da olduğu için eşyaların ne tarafa gönderildiğinden bilgisi olmadığını dile getirdi. Reşat Rıdvan'ın bu açıklamaları sonrası yeniden yapılan inceleme sonucunda 28 Kasım 1909 tarihinde Beyoğlu Mutasarrıflığının elbise ve askeri eşyaları Birinci Ordu-yu Hümâyun Kumandanlığına teslim ettiği anlaşıldı.

1910 senesinin Ramazan ayına gelindiğinde Reşat Rıdvan ve II. Meşrutiyet dönemi Türk tiyatrosu öncülerinden Burhanettin Tepsi maddi bakımdan tiyatro işlerinin yolunda gitmediğini düşünerek hem rekabeti dindirebilmek hem de daha iyi işler çıkarabilmek için birleşmeye karar verdiler. Ardından bu durumu halka duyurmak ve yeni tiyatro faaliyetlerini tanıtmak üzere Reşat Rıdvan ve Burhanettin Tepsi bir broşür yayınladı. Yayımlanan broşürün ilk sayfalarında, Meşrutiyet'in ilanından itibaren geçen iki yıllık sürede İstanbul'un pek çok tiyatro topluluğunu yaşatacak güçte olmadığını, bu yüzden iki tiyatro arasında ortaklık kurulduğunu belirten Reşat Rıdvan ve Burhanettin Tepsi, yeni oluşturulan tiyatro topluluğunun bunca fedakârlığa rağmen neticesiz kalırsa sanat adına bir şey beklenilmemesi gerektiğinin altını çizdi. Yeni tiyatro topluluğunun adı sözü edilen tanıtım broşürünün kapağında Burhaneddin Bey Kumpanyası-Millî Osmanlı Tiyatrosu olarak belirtildi. 1910 senesinin sonbaharında Burhaneddin Bey Kumpanyası ve Millî Osmanlı Tiyatrosuna yeni sanatçıların katılacağı, ramazana özgü bir repertuar tasarlandığı tiyatro severlerin dilindeydi. Reşat Rıdvan yeni oluşturulan tiyatro grubuna Yıldız Sarayının Muzika-i Hümâyun bölümünde çalışan sanatçıları ve sadece Ramazan'da çalıştırmak için yabancı sanatçıları dâhil etmişti. Ardından rejisörlüğünü yapacağı *Napolyon*, *Drefyus*, *Girit Mezallimi*, *Veliaht*, *Bayraktar* ve *Karagöz* piyeslerinin gösterimine bir ay varken provalarına başladı. Prova kadrosunda Türk tiyatro ve sinemasına büyük hizmetleri dokunacak olan Muhsin Ertuğrul da vardı. Muhsin Ertuğrul, Reşat Rıdvan'la ilk provasını Tepebaşı Tiyatrosundaki sahnede gerçekleştirdi ve bir oyunun

hazırlanma şeklini ilk kez Reşat Rıdvan'ın rejisörlüğünde Tepebaşı Tiyatrosu'nda gördü.

Reşat Rıdvan ve Burhanettin Tepsinin birleşerek oluşturduğu tiyatro topluluğunun ilk oyunu *Pierre Barton un Napoleon Bonaparte* İstanbul seyircisine gösterildiği ilk geceden itibaren büyük başarı kazanarak ramazan döneminin en dikkat çeken piyeslerinden biri oldu. İstanbul basın hayatının yüksek tirajlı gazetelerinden biri olan İktidam gazetesinde *Napoleon Bonaparte* oyununun dekorundan ve genç oyuncuların sahnedeki başarılarından övgüyle bahsedilmiş, Reşat Rıdvan'ın da rejisörlüğü methedilerek tebrik edilmiştir.

Reşat Rıdvan provalarında süreklilik gösteren disiplinliği ile ön plandaydı. Prova söz konusu olduğunda toleransı yoktu. Sabahın ilk ışıklarında prova yaptırmaya başladığı için herkesin vaktinde gelmesini istiyor, provalarını da başarılı görmeden sonlandırmıyordu. Yorgun düşen sanatçılar için verilen molalarda kendisi ikinci eserin provalarına yöneliyordu. Tiyatro içinde çalışma süresince meşrubat içilmesine de izin vermezdi. Bu tür etkenlerden dolayı Reşat Rıdvan'ın provaları eski kuşak sanatçılara biraz fazla ağır gelmişti. Prova saatleri bazen on iki saati bulsa da Reşat Rıdvan'ın provalarda sergilediği ustalık, oyuncularını daha çok şevke getirerek yorgunluğu kırıyordu. Böylelikle Reşat Rıdvan, ismi en çok duyulan rejisör haline gelmişti. Bu sayede İtalya'da büyük usta Ermete Novelli'nin yanında tiyatro stajı yapan ve İstanbul'da amatörlerle verdiği Othello ve La Mort Civile'in çevirisi olan Korrado oyunlarıyla önemli başarılar elde eden Vahram Papazyan'ı bir anlaşmayla Odeon tiyatrosundaki topluluğa bağlayabilmişti.

Reşat Rıdvan ve Burhanettin Tepsinin birleşerek oluşturduğu tiyatro topluluğunun ikinci oyunu ise *Dreyfus* piyesiydi. Reşat Rıdvan bu piyesin provalarında da tıpkı Napolyon piyesi provalarında olduğu gibi eserde geçen karakterlerin gerçek yaşamından kesitler sunarak piyesin oynanmasını daha anlaşılır hale getirmişti. Reşat Rıdvan'ın bu özelliği provalarda çok taktir ediliyordu. Ancak Dreyfus piyesi yazarının provalara eşlik etmesi oyuncularla birlikte Reşat Rıdvan'ın da sıkılmasına yol açmıştı. Buna rağmen Reşat Rıdvan oyuncuların hatalı davranışlarına eleştiriler getirmiş ve her sözcüğün gerektiği kadar söylenmesi için provalarda çok zaman harcamıştı. Reşat Rıdvan çok ciddi provası yapılan Dreyfus'u başarılı bir şekilde ilerleyen ilk oyunu kaldırarak oynatmıştı. Reşat Rıdvan bu piyesleri hazırladığı günlerde İstanbul halkına ilk defa bir revü türünü sunmak için toplumun çok benimsediği *La Grande Via* adlı revünün hazırlıklarıyla da uğraşmış ve revü türü üzerine oyun yazan Mahmut Hulûsi Bey'in *Hopla da gel! Râviyân-ı Zaman diyor ki* adlı oyuna ortak yazarlık yapmıştı. Reşat Rıdvan, bu uğraşları sonucunda Ramazan ayında on yeni eserle, bir yerli ve biri İtalyanca olmak üzere iki revünün sahnelenmesini sağlamıştı. Ancak Ramazan ayının bitmesiyle, Reşat Rıdvan ve Burhanettin'in birleşerek oluşturduğu yaklaşık otuz kadar sanatçıyı bünyesinde barındıran tiyatro grubu Reşat Rıdvan'ın baskın karakteri sonucu Burhanettin'in geri kalması ve fikir uyuşmazlığının da etkisiyle dağıldı. Dağılmanın ardından Reşat Rıdvan Heveskaran topluluğunu tekrardan ayağa kaldırma sürecine girdi.

1914 senesine gelindiğinde İstanbul Belediye Başkanı Cemil Paşa, tiyatro alanındaki boşluğun karşılanması için meşhur Fransız sanatçılarından Paris'teki Odeon Tiyatrosu müdürü Mösyö Antoine'nu Reşat Rıdvan'ın da önemli çabaları neticesinde İstanbul'a çağırarak, kendisini Şehzadebaşı'nda Letafet Apartmanı'nda Dârü'l-Bedâyi-i ismini verdiği okulun müdürlüğüne atadı. Cemil Paşa, Antoine İstanbul'a geldiğinde kendisi ile yakından ilgilenmesi için, aynı zamanda Dârü'l-Bedâyi-i'nin kurucu kurulunun oluşumuna önyak olması için ve gerekli adımların atılmasında önceden hazırlıklı olunması adına yardımcı olarak Reşat Rıdvan'ı görevlendirdi.

Reşat Rıdvan, Antoine ile sıkı bir bağ oluşturmak için, Antoine gelmeden Letafet Apartmanı'nı düzenleyerek kullanışlı bir çalışma odası hazırladı, ardından konservatuvarın başta toplantı ve çalışma odaları olmak üzere bütün odalarını hazır hale getirerek Antoine'in resmini toplantı salonuna astırdı. Bir yandan da Reşat Rıdvan, Muhsin Ertuğrul ile bir

toplantı yaparak Antoine geldiğinde, ona oynadıkları bir piyesi göstermekle beraber Mınakyan Efendi'nin Osmanlı Dram Kumpanyasına ve tulûatın meşhur sanatkârları Kel Hasan Efendi'nin ve Naşit Bey'in tiyatrosuna götürmeyi planladılar. Antoine, 28 Haziran 1914 sabahı Sirkeci İstasyonu'nda Reşat Rıdvan'ın da bulunduğu bir heyet tarafından karşılandı. Günün ilerleyen saatlerinde ise Reşat Rıdvan ile Antoine hazırlanan konservatuvar binasına giderek toplantı yaptılar. Böylelikle İstanbul'da yeni bir tiyatro hayatı başlamış oldu. Bu günlerde Reşat Rıdvan Dârü'l-Bedâyi-i'nin genel müdür yardımcısıydı. Sonrasında ise unvanı değiştirilerek tiyatro bölümü müdürlüğüne atanacaktı.

Reşat Rıdvan Dârü'l-Bedâyi'ye başvuran adayların değerlendirilmesi için oluşturulan sınav mülakatlarında komisyon üyesi olarak yer aldı. Fakat Dârü'l-Bedâyi'ye her ne kadar öğrenci başvuruları alınsa da I. Dünya Savaşının patlak vermesi üzerine Osmanlı Devleti'nin Fransa karşısında yer almasının da etkisiyle kurucu müdür Antoine ülkesine dönmek zorunda kaldı. Antoine gittiğinde arkasında İstanbul Belediye Başkanlığına sunulmak üzere hazırladığı yüz yirmi maddelik bir rapor bırakmıştı. Bu raporu Reşat Rıdvan o dönem Dârü'l-Bedâyi'de öğrenci olan Halit Fahri Ozansoya'a tercüme ettirerek Antoine'nin tecrübelerinden istifade etmeye devam etti. Antoine gittiğinden dolayı Dârü'l-Bedâyi'de hem dersler kesintiye uğradı hem de resmi açılış ertelendi. Bu durum üzerine Reşat Rıdvan tiyatro okulunun derslere başlayabilmesi adına birtakım çabalar içerisine girdi ve öğrencilerine Dârü'l-Bedâyi-i'nin derslerine 14 Eylül 1914'de başlayacağını içeren bir bildiri gönderdi. Ardından 23 Ekim 1914'te öğrencilerine bir bildiri daha göndererek öğrencilerinin 26 Ekim günü gerçekleşecek olan tiyatro ve musiki bölümlerinin açılış törenlerine hazırlanmaları için okulda olmalarını istedi. Gerçekleştirilen açılışta açılış konuşmasını Reşat Rıdvan yaptı ve Darülbedayi 27 Ekim 1914 günü hizmet vermeye başladı. Dârü'l-Bedâyi-i'nin ilk yönetim kurulunda ise Reşat Rıdvan Dârü'l-Bedâyi-i'nin Dâhiliye Müdürlüğüne atandı. Bununla beraber bu sıralarda Reşat Rıdvan, Şahap Rıza, Ahmet Fehim ve Sadık Beyler Dârü'l-Bedâyi-i'nin öğretmen ve öğrencilerinin bir kısmını toplayan Donanma Cemiyeti topluluğuna gösterileri için deneme sahnesi olarak hazırlanan ferah sahnesini kurdular. Bu sahnede Ahmet Fehim ve Mınakyan, Reşad Rıdvan ile Osman Nuri'nin çevirdiği vodvilleri oynayarak yeni bir gelişme gösterdiler.

Reşat Rıdvan 1916 yılında Dârü'l-Bedâyi-i'nin tiyatro bölümü müdürlüğünden istifa etti. Ancak 1917 senesi mart ayında Dârü'l-Bedâyi'deki rejisör eksikliğinden dolayı daimi rejisör olarak tekrardan Dârü'l-Bedâyi'ye girdi. 1919 senesinin ilk aylarında ise Dârü'l-Bedâyi'den tamamen ayrılan Reşat Rıdvan 1919 Ağustos'unda elli yaşına girmek üzereyken İstanbul'da vefat etti.

Reşat Rıdvan babasından devraldığı mirasın tamamına yakınına tiyatro uğrunda harcamıştı. Yaşamı boyunca Ahmet Fehim Efendi başta olmak üzere pek çok usta tiyatrocuya, sanat yaşamlarını devam ettirebilmesi için maddi yardımda bulunmuştu. Bir dönemin kayda değer mizah ustası Ercüment Ekrem Talu, Reşat Rıdvan için kaleme aldığı *Tiyatroya Gönül Veren Adam* yazısında Reşat Rıdvan'dan *"İşsiz kalmış hangi sanatkâr olursa Reşad'ın mütevazı evinde en sıcak himayeyi, en dostane yardımı ve teselliyi bulurdu* diyerek bahsetmişti. Reşat Rıdvan'ın ölümünden geriye pek fazla mirası kalmadı. Ancak bırakmış olduğu kültürel mirası ölümünden kısa bir süre sonra yaşatılmaya başlandı. 1919 yılının sonbaharında Reşat Rıdvan'ın Fransızcadan tercüme ederek uyarladığı *Tatlı Sır* piyesi oynandı.

Ahmet ÇANDIR

KAYNAKÇA

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı;

BOA, ZB, 391/165.

BOA, ZB, 329/2.

BOA, ŞD, 25/40.

BOA, ŞD.SAİD, 25/19.

BOA, ŞD.SAİD, 24/6.

BOA, DH.EUM.THR., 50/82.

BOA, DH.EUM.THR., 23/55.

BOA, DH.SAİDd..., 43-337.

BOA, İ..DH..., 1298/4.

BOA, BEO., 76/5636.

BOA, BEO., 3491/261787.

BOA, Y..EE., 15/190.

BOA, DH.MKT., 2683/46.

Sürelî Yayınlar;

İkdam, 18 Mart 1322 (31 Mart 1906).

İkdam, 15 Eylül 1324, (28 Eylül 1908).

İkdam, 16 Haziran 1330 (29 Haziran 1914)

İkdam, 17 Ağustos 1326, (30 Ağustos 1910)

Akşam, 1 Mayıs 1943.

Akşam, 11 Haziran 1947.

Cumhuriyet, 23 Nisan 1989.

Cumhuriyet, 24 Nisan 1989.

Cumhuriyet, 25 Nisan 1989.

Cumhuriyet, 26 Nisan 1989.

Kitap ve Makaleler;

AND, Metin, **100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1970.

AND, Metin, **Başlangıcından 1983' e Türk Tiyatro Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

AND, Metin, İlk Türk Tiyatro Adamı Ahmed Fehim Efendi, **Hayat Tarih Mecmuası**, C 2, S 8, 1971, s. 10-13.

AND, Metin, **Meşrutîyet Döneminde Türk Tiyatrosu 1908-1923**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1971.

AND, Metin, Sahne Tarihimizin Unutulmaz Bir Devresi Meşrutiyette Tiyatro, **Hayat Tarih Mecmuası**, C 2, S 11,1966, s. 15-20.

AND, Metin, **Türk Tiyatrosu Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 1992.

ASLAN, Zehra, TEMEL, Mehmet, “Darülbedayi”, **aturkansiklopedisi.gov.tr**, (Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2023)

DUMAN, Olcay Özkaya, “Darülbedayi’den Tiyatro’ya Atipik Modernist Bir Kadın: Afife Jale ve Dönemi”, **Tarih Okulu Dergisi**, S 23, 2015, s. 73. ss .63-88.

ERTUĞRUL, Muhsin, **Benden Sonra Tufan Olmasın Anılar**, Remzi Kitapevi, İstanbul 2007.

GÜNEŞ, Günver, “II. Meşrutiyet Döneminde İzmir’de Tiyatro Yaşamı”, **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, S 18, 2005, s. 152-170.

IŞIK, Ege, **12 Mart Sürecinde İstanbul Şehir Tiyatrosu**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2010.

İSKİT, Eroğul, “Şehir Tiyatrosu (İstanbul)”, **Aylık Ansiklopedi**, ss. 663-665, 1947.

İZRAİL, Ovadya, Nesim, **Düşler Sahnesinde: Rejisör Aşod Madatyan ve Kozmopolitizmden Milliyetçiliğe Türkiye’de Tiyatro 1902-1962**, Aras Yayıncılık, İstanbul 2022.

İZRAİL, Ovadya, Nesim, **Osmanlı ve Türkiye Tiyatrosunda Şahinyanlar**, Bgst Yayınları, İstanbul 2018.

NUTKU, Özdemir, “Darülbedayinin Kuruluşu Üzerine Birkaç Not”, **Türk Dili**, C 16, S. 190, 1967, s. 774-783.

NUTKU, Özdemir, “Darülbedayi’den İstanbul Şehir Tiyatrolarına”, **Yeni Türkiye**, S 34, 2000, s. 778-785.

NUTKU, Özdemir, “Dârülbedâyi” **islamansiklopedisi.org.tr**. (Erişim Tarihi 26 Temmuz 2023).

NUTKU, Özdemir, **Darülbedayi’in Elli Yılı**, Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.

OZANSOY, Halit Fahri, “Büyük Bir Adam Cemil Topuzlu”, **Türk Tiyatrosu (Aylık Tiyatro Dergisi)**, S 310, 1958, s. 3-5.

OZANSOY, Halit Fahri, **Darülbedayi Devrinin Eski Günlerinde**, Ak Kitapevi, İstanbul 1964.

ÖZAKMAN, Turgut, “Türk Tiyatrosu ve Atatürk”, **Erdem**, S 12, C 5, 1988, s. 1045-1062.

SEVENGİL, Refik Ahmet, **Meşrutiyet Tiyatrosu**, Devlet Konservatuvarı Yayınları, İstanbul 1968.

SEVENGİL, Refik Ahmet, **Yakınçağlarda Türk Tiyatrosu, Kanaat Kütüphanesi**, C 1, İstanbul 1934.

SEVİNÇLİ, Efdal, **Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Sinema’dan Tiyatro’ya**, Broy Yayınlar, İstanbul, 1987.

TALU, Ercüment Ekrem, “Tiyatroya Gönül Veren Adam”, **Türk Tiyatrosu (Aylık Tiyatro Dergisi)**, S 254, 1951, s. 10-11.

TUNCEL, Bedrettin, Muhsin Ertuğrul ve Tiyatromuza Hizmeti, **Tarih ve Edebiyat Mecmuası**, S 6, 1979, s. 83-86.

VAROL, Muharrem, “İstanbul Şehrinin “Udhûke-Perdâzi”: Meşhur Komik Abdürrezzak (Abdi, ö. 1914)”, **IV. Uluslararası Osmanlı İstanbul’u Sempozyumu Bildirileri 20-22 Mayıs 2016**, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 843-886.

09/09/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/resat-ridvan-1873-74-1919/?pdf=6611> adresinden erişilmiştir